

De Kerf is een doorbraak in het denken over kustbeheer

JOHAN BOS

Ook op deze plek wuiven vele vierkante kilometers helm vriendelijk heen en weer. Een bekend en weinig verontrustend beeld in het Nederlandse duingebied. Toch is er iets bijzonders aan de hand. Bij nadere beschouwing blijken juist hier bitterkruid, late stekelnoot, strandbiet, zulte, heen, zomprus, greppelrus en zelfs de zeldzame zeewolfsmelk voor te komen. Is dit een oase voor natuurliefhebbers, of een luchtspiegeling? De verwarring wordt nog groter als ineens een onheilspellend ogend gat opdoemt in het duin, waar de zee bij een noordwesterstorm vrij door naar binnen kan stromen. Een doorbraak? Drie belangrijke scenarioschrijvers van De Kerf in de Schoorlse Duinen vinden van wel. Een doorbraak in het denken over kustbeheer en een zegen voor de natuur.

Terwijl Marc Janssen van de Stichting Duinbehoud, Robert Graat van Staatsbosbeheer en Willem van der Ploeg van hoogheemraadschap Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier (USHN) hun stoeltjes in het mulle zand zetten voor een interview over het ontstaan van De Kerf duikt boven hun hoofden een boomvalk trefzeker op zijn prooi. De vogel fladdert daarna met zijn

buit snel verder over de afgeplagde Parnassiavallei, die twee jaar na het graven van De Kerf in de duinen tussen Bergen en Schoorl aan Zee vol staat met interessante planten. Niet alleen voor het grote publiek, ook voor de drie 'makers' van De Kerf is het nog wat onwennig dat hier nu zo'n groot en vanzelfsprekend natuurgebied is te vinden. „Drie jaar geleden had ik dit nog niet durven dromen”, zegt Janssen oprecht. Over één ding zijn hij, Graat en Van der Ploeg het roerend eens: De Kerf is een succes en zal ongetwijfeld leiden tot meer van dit soort projecten. Graafmachines, zoals hier, zullen waarschijnlijk niet meer gebruikt worden. Schoorl was een pilotproject. Nu blijkt dat het kan, en dat het veilig is om op deze wijze aan kustverdediging te doen, zal het beheer ook op andere plaatsen in Nederland herzien worden. Inkepingen als De Kerf hebben de toekomst.

Chemie

Als de Stichting Duinbehoud zich niet zo sterk had vastgebeten in deze materie, dan was De Kerf bij Schoorl er nog niet geweest. Die eer komt de stichting toe, zo vindt zowel Robert

V.l.n.r. Marc Janssen, Willem van der Ploeg en Robert Graat. Achter de drie scenarioschrijvers is goed de Parnassiavallei te zien, die tijdens een storm kan vollopen met zeewater. Op zaterdag 6 november van dit jaar stroomde na een lange zomer opnieuw water De Kerf in tijdens een felle noordwester (foto: Johan Bos).

De Kerf bij Schoorl (foto: Paul Paris).

Graat van Staatsbosbeheer als Willem van der Ploeg van USHN. Marc Janssen speelt de bal echter graag een beetje terug. „Er is ook sprake geweest van een zekere chemie tussen ons. We begrepen elkaar. En Rijkswaterstaat heeft zich niet onbetuigd gelaten. Daar zitten echt wel mensen die initiatieven nemen.” Janssen herinnert zich levendig dat de stichting in de jaren tachtig een roepende in de woestijn was. „Er ontstond wel weerstand tegen het geschuif met bulldozers om de zanddijken langs de Nederlandse kust te handhaven, maar dat had geen handen en voeten. Wij hebben op verschillende plaatsen in Europa gekeken naar sluffers en stuivende duinen en waren ervan overtuigd dat hierin de oplossing lag voor onze duinen. Als je - met suppleties - ervoor zorgt dat er voldoende zand in het kuststelsel zit, dan is een inkeping als De Kerf een fantastische manier om de kustlijn dynamisch te beheren. De elementen kunnen er zelf aan sleutelen, zoals dat vroeger ook ging.”

In 1988-'89 ging het idee eindelijk een beetje leven, weet Janssen. D66-statenlid G. LeBelle tekende als eerste een sluffer in het Schoorlse duin. „Spielerei. Maar het leidde in begin jaren negentig wel tot een beleidsnota. Voor de stichting was dit het sein om het gaspedaal dieper in te trappen. Vervolgens werd in opdracht van Rijkswaterstaat onderzoek gedaan langs de Nederlandse kust. De locatie van de huidige kerf kwam uiteindelijk als beste plek uit de bus. In 1994 kristalliseerde dat verder uit. Er werden excursies met hooggeplaatste personen georganiseerd, maar toch bleef het een papieren plan.”

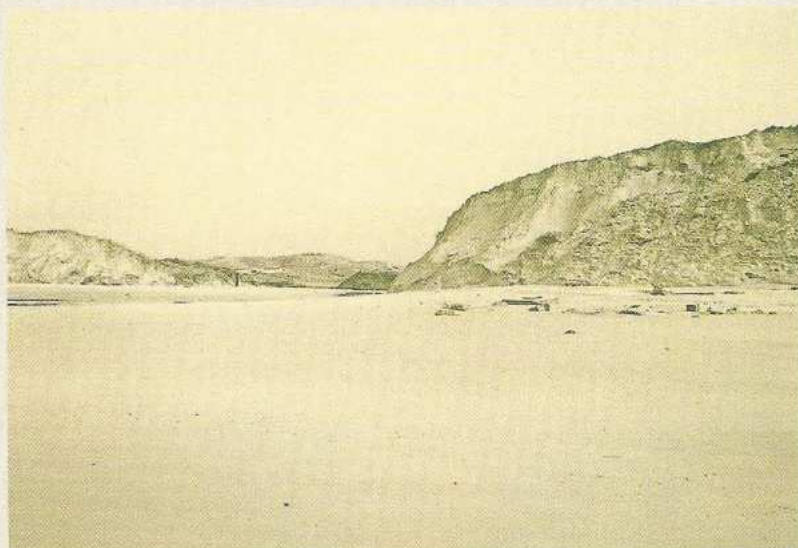
Bijeenkomst

Een belangrijk moment was de eerste bijeenkomst tussen Rijkswaterstaat, USHN, Staatsbosbeheer en het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN), dat ook grote stukken duin beheert, onder andere bij Bergen. „Toen bleken de geesten rijp”, zegt Janssen. „Er was behoefte om een groot project te starten.” Van der Ploeg, namens USHN verantwoordelijk voor het beheer van het duin als waterkering, vat het plastisch samen: „Vroeger werd gepoogd met een helmplantje in de hand de zee tegen te houden. Het suppletiebeleid bracht echter een ommekeer. We zagen in dat de kustlijn daarmee in stand gehouden kon worden. Dat was de doorbraak in het denken.” Robert Graat vult aan: „Eerst was het een koele benadering van het probleem: zand schuiven met bulldozers. Maar door de suppletie ontstonden er voor de beheerders nieuwe mogelijkheden en de Stichting Duinbehoud bracht het idee van een inkeping, een soort sluffer, steeds weer terug op de agenda.”

Doorslaggevend was dat de ‘groenen’ (de natuurbeheerders), en de ‘technen’ (USHN en Rijkswaterstaat, verantwoordelijk voor de veiligheid) ineens met elkaar om de tafel kwamen te zitten. Graat: „Dat was nog niet eerder gebeurd. Het was de sleutel tot het succes.”

Marc Janssen was aangenaam getroffen door de open benadering van USHN. „Ze wilden bij het hoogheemraadschap best een berekening maken van de mogelijkheden. En toen bleek ineens dat het kon. Op papier dan!”

Van der Ploeg geeft ruitertlijk toe dat het kust-

De locatie van De Kerf is niet toevallig. In 1953 en 1974 is de zee onder meer op deze plek naar binnen gegaan. De zee gaf aan hier graag naar binnen de willen. Vandaar De Kerf, die hier dus al vanaf 1953 had kunnen liggen (foto: NV PWN).

beheer nog altijd vrij traditioneel is en hij had zijn onderhoudsmensen dan ook heel wat uit te leggen. „Wij zijn klassieke helmplanters. We weten ook precies hoe we de basaltblokken van de Hondsbossche op hun plek moeten houden. Duinbehoud bleef echter proberen de koppen bij elkaar te krijgen en maakte duidelijk dat ook bij hen de veiligheid voorop staat. Het ging erom de anderen tot je bondgenoot te maken. Dat is de stichting gelukt.”

Ambitie

Toen er eenmaal twee locaties op de kaart stonden waar een pilotproject mogelijk was, bleek Staatsbosbeheer een stuk aanvullender dan het PWN, herinneren Janssen en Van der Ploeg zich. Staatsbosbeheer had op dit punt duidelijk ambities en deinsde niet terug voor de gedachte dat graafmachines de klus zouden moeten klaren. Graat: „Staatsbosbeheer wilde wel af van de nota's en onderzoeken. Gewoon de hand aan de ploeg slaan. Als beheerder durfden we genoeg te nemen met een onzekere uitkomst.”

Volgens Van der Ploeg was dat doorslaggevend. Iemand moest daadwerkelijk het proces gaan trekken en dat was Staatsbosbeheer. Die heeft het stokje van Duinbehoud overgenomen.” Natuurlijk kwamen er hobbels op de weg. De gemeenten langs de kust en de Provincie bleken terughoudend. Men was onzeker over de reactie van het publiek. Volgens Van der Ploeg heeft de provincie toen verzuimd de bal, die voor open doel lag, in te schieten door de coördinatie op zich te nemen. „Maar”, oppert Graat, „het nemen van die hobbels deden we samen. Dat was krachtig. Ook in de richting van het publiek kwam het goed over dat de technici en de natuurmensen samen aan de tafel zaten en geduldig uitlegden dat het zand-

volume de alles bepalende factor is. Ook Duinbehoud benadrukte het veiligheidsaspect tijdens die bijeenkomsten. De mensen kregen hierdoor niet het gevoel dat alles voorgekookt was. We hebben ook te maken gehad met de vraag van het publiek waarom je moet ingrijpen met bulldozers als het al zo'n fraai stuk duin is. We hebben duidelijk leren uitleggen dat er nog veel extra winst te behalen was; zonder dat we de bestaande situatie negatief wilden afschilderen. Zoiets moet je leren te communiceren, maar het is toch vrij goed gelukt.”

De drie hoofdrolspelers zijn hoopvol over de toekomst. Er ligt nu een gezamenlijke notitie dat er meer mogelijk is langs de Noord-Hollandse kust.

Positieve reacties

Janssen, Graat en Van der Ploeg zijn toch wel een beetje verrast door de vele positieve reacties die er op De Kerf zijn gekomen. Van der Ploeg: „Het project is niet alleen bedoeld geweest om ervaring op te doen met dynamisch kustbeheer, maar ook om draagvlak te krijgen. Bij de politici en het grote publiek is dat duidelijk gelukt.”

Maar het enthousiasme waarmee de kusttoeristen De Kerf hebben omarmd wordt af en toe ook wel als beklemmend ervaren, laat Janssen weten. „Er wordt nog te veel gelopen door de afgeplagde vallei, terwijl dat deel juist bedoeld is voor natuurontwikkeling.”

Zijn woorden worden hard geïllustreerd door twee fietsers die achter hem ineens door het gebied rijden. Toeval? Vast en zeker, maar ook de realiteit.

„Dat is dus niet de bedoeling”, zegt Robert Graat. „Goede voorlichting en zonering van de stukken waar mensen mogen komen zijn van groot belang, want het gebied is kwetsbaar. Wij werken daaraan.”

Op de slotvraag van wie De Kerf nu eigenlijk is, antwoorden Marc Janssen van Duinbehoud en Willem van der Ploeg van USHN eensgezind dat hij van Staatsbosbeheer is. Districtshoofd Robert Graat van deze organisatie krijgt dus het laatste woord: „De Kerf is van de natuur. Nu moeten we onze handen ervan af houden. En verder is het een product van goede samenwerking en betrokkenheid. Daarom is De Kerf ook van ons allen.”

JOHAN BOS IS TEKSTSCHRIJVER EN AUTEUR VAN HET DIT JAAR VERSCHENEN BOEK 'DE SCHOORLSE DUINEN'. HIJ IS CO-AUTEUR VAN DE UITGAVE 'HEDEN, VERLEDEN EN TOEKOMST VAN DE MEEUWEN IN DE KOP VAN NOORD-HOLLAND'.